

Ірина СТЕПАНИШИНА,
вчитель вищої категорії,
старший вчитель ЗОШ І–ІІІ ст. № 19
м. Луцька Волинської обл.

Експедиції в позаурочний час (З досвіду роботи)

Тяжкий нині час, але цікавий хоча б тим, що ніхто не нав'язуватиме тобі чужу волю. І нехай надихає вчителя думка, що той народ має майбутнє, у якого є своя школа. Основний тягар праці з розбудови школи, гідної незалежної держави, нести нам. Нам працювати сьогодні, щоб завтра побачити плоди своєї праці. Тому прагну знайти можливості для використання додаткової інформації до навчального процесу. Мої учні цікавляться всім, прагнуть спілкуватися з ровесниками й дорослими. Вони постійно запитують: що це? Чому?

Щоб задовільнити природну дитячу допитливість, широко використовую унаочнення і технічні засоби навчання. Але цього виявляється замало. Тому деякі питання програми опрацьовую у позаурочний час. Здебільшого це стосується реалізації змісту соціокультурної лінії, яка передбачає загальнокультурний розвиток молодших школярів і їхню підготовку до життєдіяльності в українському соціумі, а також формування природознавчої компетентності учнів шляхом засвоєння системи інтегрованих знань про природу і людину.

Так, виконуючи вправу 3 на с. 43 у підручнику М.В.Захарійчук "Українська мова", 2 клас (текст "Рушник"), діти відповідали на запитання "Що ви знаєте про український рушник?". З метою більшого використання народознавчого матеріалу у процесі навчання української мови після уроків веду учнів до шкільної кімнати "Світлиця", де проводжу експедицію та ознайомлюю з історією виникнення і застосування цього предмета.

У збагаченні життєвого досвіду учнів, розвитку їхнього мислення і мовлення важливу роль відвожу спостереженням за явищами у навколишній дійсності.

В.О.Сухомлинський, аналізуючи роботу з шестирічними дітьми "під голубим небом", зробив висновок: "...природа дитячого мозку потребує, щоб її розум виховувався біля джерела думки – серед наочних образів, і, насамперед, серед природи, щоб думка переключалася з наочного образу на "обробку" інформації про цей образ. Якщо ж ізолювати дітей від природи, якщо з перших днів навчання дитина сприймає тільки слово, то клітини мозку швидко втомлюються і не справляються з роботою, яку пропонує вчитель. А цим клітинам треба розвиватися, міцніти, набиратися сил. Ось де причина того явища, з яким багато вчителів часто зустрічається в початкових класах: дитина тихо сидить, дивиться тобі в очі, немовби уважно слухає, але не розуміє жодного слова, тому що вчитель довго розповідає, і треба думати над правилами, розв'язувати задачі, приклади – все це абстракції, узагальнення, немає живих образів, мозок стомлюється...

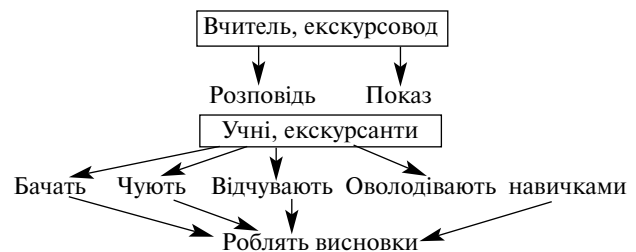
Тут і виникає відставання. Ось чому треба розвивати мислення дітей, зміцнювати розумові сили дитини серед природи – це вимога природних закономірностей розвитку дитячого організму. Ось чому кожна подорож у природу є уроком мислення, уроком розвитку розуму".

Експедиціям відвожу значне місце у процесі вивчення програмового матеріалу. Так, під час вивчення теми: "Поділ слів на групи за запитаннями: Хто це? Що це? у процесі виконання вправи 2 на с. 64 у підручнику М.В.Захарійчук "Українська мова" 2 клас, було безліч запитань: "Як же випікають хліб?" Щоб задовільнити цікавість учнів, організувала в позаурочний час експедицію на Теремнівський хлібокомбінат, де вони ознайомилися з випіканням хліба.

Спостереження в динаміці (випікання хліба, прихід весни), детальне розглядання виготовленого предмета допоможуть сформувати в дітей цілісне уявлення про навколишній світ. Тематика експедицій, пов'язаних з уроками природознавства, різноманітна: це спостереження за явищами і подіями суспільного життя; за працею дорослих; за сезонними змінами в природі.

Але експедиція є ефективною формою збагачення життєвого досвіду дітей, їхнього розвитку, формування пізнавальних інтересів лише за умови її правильної організації. Перед тим, як проводити експедицію:

- 1) продумую найзручніший маршрут експедиції; послідовність показу, спосіб розміщення дітей для бесіди, розглядання; з'ясовую, скільки часу потрібно на дорогу;
 - 2) формую запитання, пов'язані з тим, що діти можуть побачити;
 - 3) готую дітей до сприймання певного матеріалу, роз'яснюю мету експедиції, її завдання, зацікавлюю запитаннями, відповіді на які вони зможуть знайти під час експедиції;
 - 4) визначаю виховну мету експедиції.
- Тому здійснюю це за схемою:

Експедиція ставить школярів перед необхідністю морального вибору, сприяє формуванню чітких уявлень про цінність усього живого, екологічні зв'язки в природі,

залученню дітей до активної природоохоронної діяльності. Проводячи екскурсію, прагну продемонструвати вихованцям, як краще дбати про навколишнє середовище, не допускати його руйнування і засмічення, запобігати негативним впливам на природу. Ознайомлюючи з природним оточенням, не обмежуюсь пасивним спогляданням, а прищеплюю навичку свідомого, зацікавленого спостереження.

Вже у 1 класі переконую у тому, що береги природу потрібно всім, скрізь і завжди. Стараюсь, щоб діти щоразу стикалися бодай з маленьким, але незвичайним: цікава розповідь чи повідомлення, легенда, випадок, вірш. Водночас стежу за дотриманням учнями під час екскурсії правил поведінки в природі, постійно виховую їх у цьому дусі не категоричними заборонами, а терпеливими поясненнями. Для цього всі вимоги фіксую у вигляді пам'ятки.

Пам'ятка

1. Кожний зелений листок, кожна травинка виділяють у повітря кисень. Ним ми дихаємо, без нього неможливе життя. Не топчи, не зривай!

2. Найкраща квітка та, що квітує там, де зросла. Не губи!

3. Гриби, отруйні для людини, для лісових мешканців – ліки і харч. Не знищуй неїстівних грибів!

4. Не галасуй у весняному лісі. Ти злякаєш пташку, вона злетить з гнізда. Яечка, які вона насиджувала, захопнуть, і з них ніколи не виведуться пташенята. Краще послухай голоси лісу.

5. Не лови метеликів, бо вони нікому не завдають шкоди.

6. Найчистіша і найсмачніша вода – джерельна. Подивись, як схиляються над джерелом трави і квіти, куші і дерева. Вони оберігають його від посухи. Не скаламуть джерело!

7. Щоб згубити молоде дерево, потрібні хвилини, а виростити – роки. Не ламай квітучих дерев, куші!

8. Ніщо так згубно не впливає на все живе, як вогонь. Байдужість, що призвела до пожежі, – злочин перед природою. Простеж, щоб у лісі не залишилось навіть іскри від багаття.

9. Покинута консервна банка, скло можуть поранити звіра і призвести до його загибелі. Не залишай після себе сміття на відпочинку.

На мою думку, тісний зв'язок з навколишнім світом у позаурочний час дає імпульс інтересу до пізнання історії свого краю, походження речей, значення праці дорослих. А все це впливає на результативність навчально-виховного процесу.

Література

1. Бибик Н. М., Коваль Н. С. Ознакомление с окружающим миром в 1 классе : Метод. пособие. – К. : Рад. шк., 1986. – 104 с.

2. Запорожан З. Є. Природоохоронне виховання молодших школярів // Поч. школа. – 1987. – № 1. – С. 33–37.

3. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою. 1–4 класи. – К. : Видавничий дім "Освіта", 2012. – 392 с.

4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям // Вибр. твори : у 5 т. – К. : Рад. шк., 1977. – Т. 3. – С. 34.

5. Українська мова: підруч. для 2 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навч. укр. мовою. – К. : Грамота, 2012. – 176 с.: іл.

Шановні дописувачі!

Готуючи статті до друку, просимо зважати на такі вимоги.

- *Стаття має містити узагальнення Вашого власного досвіду або розкривати сутність розробленої авторської методичної системи.*

- *Розробки уроків або їх фрагменти можуть бути ілюстрацією використання досвіду чи авторських методичних знахідок учителя (для 1–2 класів – за новою програмою).*

- *Статтям, які містять перевірені завдання (тестові, контрольні тощо), обов'язково має передувати вступна частина, у якій розкривається сутність завдань, їх призначення, способи і місце використання та критерії оцінювання.*

- *У статтях обов'язково мають бути посилання на джерела, які автор використав під час підготовки матеріалу. За точність посилань, правильність цитат, прізвищ і т.д. відповідає автор.*

- *Обсяг статті має бути не більше 10 сторінок комп'ютерного набору через 1,5 інтервали, 14 кеглем.*

Не забувайте повідомляти місце роботи, посаду, контактний телефон, адресу.